

Een leven lang leren

Bart IJntema: 'In de toekomst is het niet g genoeg als je alleen een goed vakman bent'

De melkveehouderij verandert in snel tempo. Bedrijven groeien, het einde van de quotering is in zicht. Hoe benen veehouders die ontwikkelingen bij? In de kerstspecial 'Investeren in kennis' komen vier veehouders en verschillende specialisten aan het woord.

Een leven lang leren. Met dat onderwerp ging een denktank van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap het afgelopen jaar aan de slag. Voor een flexibele arbeidsmarkt is een hoger onderwijsniveau op de werkvloer nodig. Hoe zit dat eigenlijk in de melkveehouderij? Zijn melkveehouders voldoende geschoold om te kunnen omgaan met de snelle ontwikkelingen in de sector? Door de liberalisering van de markt wordt de melkveehouderij in ieder geval steeds dynamischer. 'De vrije markt vraagt om een ander ondernemerschap. In de toekomst is het niet genoeg als je alleen een goed vakman bent', stelt Bart IJntema, sectormanager food en agri van Rabobank. Eerder dit jaar gaf IJntema in Veeteelt al aan dat melkveehouders opvallend gemakkelijk geld in het bedrijf pompen, maar aandacht voor eigen ontwikkeling er nog wel eens bij in schiet.

Rabobank speelt momenteel in op de vraag naar het verbeteren van het ondernemerschap van melkveehouders met het programma 'Melkveehouderij op Maat'. In groepssessies, de zogenaamde 'Melkvee Momenten', gaan melkveehouders met elkaar in gesprek, onder meer over het verbeteren van het ondernemerschap en het omgaan met groei en prijsfluctuaties. 'Het programma is een vervolg op het project "Melken in de nieuwe Realiteit". We wilden met dat rapport meer dan het alleen in zalen presenteren. We willen juist graag dat veehouders er zelf actief mee aan de slag gaan. Dat slaat aan, we hebben al veel aanmeldingen.'

IJntema merkt dat ook opleidingen op

de agrarische hogescholen steeds beter inspelen op agrarisch ondernemerschap. 'Tot een aantal jaar geleden deden ze daar veel te weinig aan, maar er zijn nu specifieke opleidingen voor agrarisch ondernemerschap.'

Workshop ondernemerschap

Zijn veehouders goed genoeg voorbereid op de toekomst? Wander de Wolde, teamleider van Bestra Consultancy, stelt vast dat een steeds groter wordende groep veehouders zich verdiept in de toekomst. 'Het is voor elke veehouder cruciaal om stil te staan bij de toekomstplannen en de groei van het bedrijf. Voordat veehouders grote investeringen doen, zouden ze ook moeten nadenken over de consequenties van het groeien. Het kan zijn dat iemand een prima vakman is met 45 koeien en goede inkomsten haalt, maar met meer koeien de grip op de zaak toch verliest en minder gaat presteren.'

Een pasklaar antwoord op de vraag wat veehouders moeten doen om zich voor te bereiden op de toekomst, bestaat niet. 'Het hangt af van de persoon. Wil iemand meer automatiseren of liever met personeel werken? En heeft hij dan liever iemand voor het simpele werk of stelt hij een manager aan? Je moet heel specifiek per boer bekijken wat

bij hem past. Er zijn veel verschillende opties. Zeker is wel dat bij groei de bedrijfsvoering moet veranderen, anders is het risico groot dat de ondernemer zijn werk niet aankan.'

Bestra biedt onder meer een workshop 'Groeien in ondernemerschap' aan, zowel voor de groeiende bedrijven met zo'n 70 koeien als voor de bedrijven met meer dan 125 koeien. Welke veehouders nemen aan die workshop deel? 'Dat zijn vooral veehouders die verder willen groeien. Vaak zijn ze zwaarder gefinancierd en daarom moeten en willen ze beter presteren dan gemiddeld. Regelmatig melden zich daarvoor studieclubs aan. Veehouders die bij een studieclub zijn aangesloten, zijn al meer dan gemiddeld bezig met hun bedrijf.'

Studieclubs, workshops, internetforums. De huidige generatie veehouders vergaart kennis op allerlei manieren. Nyenrode Business Universiteit speelt in op de vraag naar kennis in de agrarische sector met een

scholingsgraad	totaal	aantal koeien				leeftijd	
		30-49	50-69	70-99	100+	tot 40	40+
lager beroepsonderwijs/vmbo	21	30	20	17	13	7	26
middelbaar beroepsonderwijs	70	65	74	68	75	73	69
hoger beroepsonderwijs	7	2	5	12	12	17	4
universitair	0	0	1	1	0	0	1
anders	0	0	0	2	0	0	1
weet niet/geen antwoord	1	2	0	1	0	2	0

Tabel 1 – Hoogst genoten scholing van veehouders ingedeeld naar bedrijfsgrootte en leeftijd in Nederland, uitgedrukt in percentages

scholingsgraad	totaal	aantal koeien			leeftijd	
		30-49	50-69	70+	tot 40	40+
lager beroeps/algemeen onderwijs	11	13	6	11	3	14
middelbaar beroeps/algemeen onderwijs	59	62	57	52	48	63
hoger onderwijs van het korte type	19	16	27	18	38	12
hoger onderwijs van het lange type	7	6	7	8	6	7
universitair	1	1	0	5	5	0
anders	2	0	4	5	0	3
weet niet/geen antwoord	1	1	0	0	0	1

Tabel 2 – Hoogst genoten scholing van veehouders ingedeeld naar bedrijfsgrootte en leeftijd in Vlaanderen, uitgedrukt in percentages

speciale, agrarisch getinte opleiding, de NyVU Executive MBA. De opleiding verschilt duidelijk van andere agrarische opleidingen, legt Marc Dreuning uit, projectmanager marketing en sales van Nyenrode Business Universiteit. 'Dit is een brede managementopleiding waar studenten leren over strategiebepaling, veranderprocessen en human-resources-management. Na het afronden van de opleiding heb je als ondernemer een blikveld van 360 graden.'

Dit jaar begonnen in september 46 mensen aan de opleiding en in januari komen er nog ongeveer 25 bij. 'Ze komen uit alle deelsectoren: de

tuinbouw, de varkenshouderij, maar bijvoorbeeld ook uit de verwerkende industrie.'

Zeventig procent mbo

Hoe staat het eigenlijk met het opleidingsniveau van de gemiddelde Nederlandse en Vlaamse veehouder? In 2006 bleek uit een peiling van onderzoeks bureau Environs International in opdracht van Veeteelt dat zeventig procent van de Nederlandse veehouders een middelbare beroepsopleiding (mbo) heeft genoten en zeven procent een hogere beroepsopleiding (hbo) (tabel 1). Hoe groter de bedrijven, hoe hoger het opleidingsniveau. In de categorie bedrijven met 30 tot 49 koeien heeft 2 procent van de veehouders een hbo-opleiding, in de categorie bedrijven met meer dan honderd koeien ligt dat op twaalf procent. Het oplei-

INVESTEREN IN KENNIS

dingsniveau van veehouders heeft ook een relatie met leeftijd. Bij veehouders jonger dan 40 jaar heeft zeventien procent een hbo-opleiding voltooid, bij veehouders ouder dan 40 jaar vier procent. In Vlaanderen is het beeld overeenkomstig, al is de in Nederland zichtbare trend dat veehouders met grotere bedrijven een hoger opleidingsniveau hebben in Vlaanderen niet duidelijk zichtbaar (tabel 2). Van de Vlaamse veehouders heeft 59 procent middelbaar beroepsonderwijs gevolgd en 19 procent hoger onderwijs van het korte type.

Vraag naar melkveemanagers

Een nieuw initiatief om kennis te bundelen en beschikbaar te stellen aan melkveehouders is Dairy Valley, een samenwerkingsverband van LTO Noord, PTC+, Van Hall Larenstein en de Animal Sciences Group van Wageningen UR. De ambitie van Dairy Valley is om een internationaal toonaangevend kenniscentrum voor de melkveehouderij in Noord-Nederland te worden. Barend Spliethoff is kwartiermaker van Dairy Valley. 'Het wegvallen van het drieluik onderwijs, voorlichting en onderzoek zorgt ervoor dat de kennis niet optimaal verspreid wordt. Dairy Valley is een middel om die verbindingen tussen onderwijs, onderzoek en bedrijfsleven te herstellen.' Spliethoff geeft een voorbeeld. 'Het on-

derwijs maakt zijn eigen onderwijsprogramma's, maar die sluiten niet optimaal aan op de behoeften vanuit de praktijk. Zo is er bijvoorbeeld steeds meer vraag naar managers voor melkveebedrijven. De agrarische bedrijfsverzorging kan nauwelijks mensen vinden die als een veehouder ziek wordt, het bedrijf tot in de haarvaten kunnen aansturen. Er is vraag naar mensen die het hele bedrijf kunnen overzien. Er loopt nu een eerste leergang manager melkveehouderij bij Van Hall Larenstein en PTC+.'

Veehouders zoeken nu op eigen manieren naar kennis om in de toekomst hun bedrijf economisch en maatschappelijk verantwoord te kunnen blijven runnen, stelt Spliethoff. 'Een deel vult dat bijvoorbeeld in via Melkvee Academie, een landelijk kennisnetwerk voor toekomstgerichte melkveehouders, maar daarmee bereik je maar een beperkte groep. Anderen zoeken via internet of benutten kennis uit het buitenland, uit Californië of Israël. Maar het zou hen een lief ding zijn als ze dat soort kennis dichterbij huis konden halen.'

Kennis uit een blaadje

De Melkvee Academie richt haar pijlen vooral op management, strategie en innovatie. 'We praten bijvoorbeeld over hoe om te gaan met financiële risico's bij veranderende melkprijzen of hoe om

te gaan met personeel', stelt Catharinus Wierda, verantwoordelijk voor strategie en ontwikkeling bij Melkvee Academie. Veehouders in alle gradaties nemen deel aan de Melkvee Academie. 'Van jong tot oud, kleine en grote bedrijven. Van alle melkveehouders bereiken we zo'n 12,5 procent. De deelnemers hebben wel gemeen dat ze een stapje vooruit willen zetten. Ze willen investeren in kennis voor de toekomst.'

Wierda trekt het begrip kennis graag breder. 'Kennis kun je opdoen uit een blaadje, maar ervaringskennis is belangrijker. Toegepaste kennis heeft meer waarde.' Voldoende kennis is niet het enige wat belangrijk is, vindt Wierda. 'Het gaat ook om het hebben van een groot netwerk, van contacten. Zo kun je de diepte ingaan en inspiratie opdoen.' Blijven veehouders bij de Melkvee Academie niet te veel in hun eigen kringetje? Wierda ontkent dat. 'We bieden juist een grotere kring van collega's aan. Ook doen we meer dan boeren leren van boeren. We leggen ook banden met onderzoek en bedrijfsleven. Maar ook tussen boeren zijn er verschillen in denken en doen. Daar willen we als Melkvee Academie graag van profiteren. Twee veehouders tegenover elkaar zetten met extreme strategieën kan verfrissend werken.'

Inge van Drie

P. 22

P. 38

P. 62

P. 106

